

**ПСИХОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОФІЦЕРА
ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ**

В статті досліджені психологічні особливості та структура професійної діяльності офіцерів внутрішніх військ технічного профілю. Показано, що висока насиченість діяльності ситуаціями з невизначеними та екстремальними умовами, їх стресогенність й високий рівень відповідальності висуває підвищені вимоги до певних психологічних складових особистості офіцера.

Ключові слова: військово-технічна діяльність, структура професійної діяльності, особистість офіцера.

В статье изучены психологические особенности и структура профессиональной деятельности офицеров внутренних войск технического профиля. Показано, что высокая насыщенность деятельности ситуациями с неопределенными и экстремальными условиями, их стрессогенность и высокий уровень ответственности выдвигает повышенные требования к определенным психологическим составляющим личности офицера.

Ключевые слова: военно-техническая деятельность, структура профессиональной деятельности, личность офицера.

Постановка проблеми. На поточному рівні функціонування суспільства все більш очевидною стає тенденція зміщення акценту в оцінці якості роботи військових фахівців з функціональних (виконавських) критеріїв до більш об'ємних інтегральних критеріїв, до визнання пріоритету особистості, самостійних і відповідальних дій, що характеризують власним особистісно-професійний розвиток, відношення до праці та професії. Даний підхід особливо виправданий у відношенні офіцерів технічного профілю, чия діяльність, характеризується об'єднанням технічних і управлінських компонент, надзвичайною насиченістю ситуаціями з нормативною невизначеністю, та постійною необхідністю в цих умовах приймати технічно правильні рішення, вирішувати складні, нешаблонні завдання, брати ініціативу і відповідальність на себе.

Професійна діяльність офіцера дуже специфічна і за характером наявності в ній соціальних, психологічних, правових, морально-етичних та інших аспектів, які пов'язані з необхідністю прийняття самостійних і професійно обґрунтованих рішень, від яких часто залежать безпека і життя інших людей. У цьому зв'язку важливим завданням є формування особистості офіцерів з високим рівнем технічної грамотності і адекватного розуміння необхідності, можливості і рівня власної відповідальності.

Вирішення даної задачі лише в рамках існуючої системи професійної підготовки військових кадрів представляється нам неповним та недостатнім. Професійна

підготовка сьогодні передбачає певну обмеженість розвитку особистості офіцера рамками поточної репродуктивної системи освіти та колом завдань, що вирішуються в процесі традиційної системи професійної підготовки. В той же час в професійній практиці досить часті ситуації, що вимагають переходу від стандартних задач до нестандартних завдань з високим ступенем невизначеності та непередбачуваними наслідками.

Найчастіше це відбувається в тих випадках, коли перед офіцером виникає нестандартна проблемна ситуація, подолати яку за допомогою раніше сформованих стереотипів мислення або засвоєних шаблонів соціальної поведінки не представляється можливим. У цих випадках від офіцера вимагається здатність до повністю самостійного орієнтування в складній системі вихідних умов, здатність інтегрувати особистісний потенціал і професійний досвід для вирішення професійних завдань. Найбільш характерно це для ситуацій бойової, та наближеної до неї діяльності, коли нездатність офіцера до прийняття технічно грамотних, нестандартних, самостійних і зважених рішень, відсутність ініціативи обертається зривом виконання завдань і людськими втратами.

Разом з тим, зміни, що відбулися в суспільстві, розпад і зміна традиційних професійних цінностей офіцерського корпусу, викликані цими обставинами негативні явища у військово-інженерній сфері, зниження престижу військово-інженерних спеціальностей, негативна

кадрова динаміка, порушення наступності досвіду, по суті сприяли професійним деформаціям і зниженню рівня підготовки цілого покоління військово-технічних фахівців. Неоднозначне ставлення в суспільстві до військових професій, закріплене в ієрархії пріоритетів престижу та матеріального статку, сприяє складанню ситуації розходження вимог ринку праці та професійних характеристик підготовлених військово-технічних фахівців.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження проблеми пов'язано з реалізацією основних напрямків державної національної програми „Освіта” („Україна ХХІ століття”). Дисертаційне дослідження виконане згідно з „Тематикою пріоритетних напрямків фундаментальних та прикладних досліджень Української інженерно-педагогічної академії” і кафедри психології, філософії та освітніх технологій УПА (м. Харків).

Для осмислення окреслених питань велике значення мають відомі теоретико-прикладні праці, в яких були проаналізовані психологічні аспекти змісту управління (А.Л.Журавльов, Л.М.Карамушка, С.П.Бочарова, В.П.Казьміренко, М.Х.Мескон, Ф.Хедоурі, М.Альберт та інші), місце та роль керівника в управлінському процесі (В.М.Шепель, В.І.Маслов, В.С.Пікельна, С.Г.Молл, С.Г.Москвичов та інші), зміст методів та форм підготовки кадрів у різних соціальних сферах (В.А.Семиченко, Н.Л.Коломінський, С.Д.Максименко, І.В.Сингаївська, В.М.Шепель, В.Зігерт, Л.Ланг та ін.).

Метою статті є визначення особливостей професійної діяльності офіцера внутрішніх військ технічного профілю та її психологічної структури.

Сьогодні в психології існує значна кількість робіт, присвячених теоретичній розробці проблеми дослідження особливостей професійної діяльності та професійного розвитку людини як суб'єкта професійної діяльності. До їх числа відносяться роботи О. Бандурки, В. Бодрова, С. Бочарової, С. Дружилова, Е. Зеєра, О. Землянської, Є. Клімова, Б. Ломова, А. Маркової, Л. Мігіної, К. Платонова, Ю. Поваренкова, В. Шадрікова та інших авторів [3-15].

Проблем виявлення психологічних особливостей професійної діяльності офіцерів різного профілю та обґрунтуванню психологічних факторів її ефективності

присвячено багато робіт (О. Москаленко, І. Сиромятніков, і ін) [7, 9, 10].

Військова діяльність на сьогоднішній день налічує велике число спеціальностей, які мають різноманіття, своєрідність та специфіку. Тому психологічний аналіз повинен враховувати як схожість різних видів військової діяльності, так і певні відмінності профілю професійної військової діяльності (в нашому дослідженні інженерно-технічної).

Незважаючи на істотні відмінності у змісті службової діяльності офіцерів різних профілів, існують і загальні показники, що дозволяють виробляти узагальнений аналіз діяльності фахівців різних профілів.

Спільним є те, що військово-службова діяльність, до якої залучена переважна більшість офіцерського складу, спрямована на забезпечення та підтримку бойової готовності військ і включає в себе бойові чергування, варту та внутрішню (вахтову) служби. Аналізуючи умови, характерні для даного виду діяльності, в першу чергу можна відзначити їх екстремальність. Під екстремальними умовами життєдіяльності людини розуміються змінені (незвичні, не завжди комфортні) умови виконання діяльності, що характеризуються зміною афферентації (зовнішніх подразників), зміненою інформаційною структурою, підвищеним інформаційним та психологічним навантаженням, соціально-психологічними обмеженнями.

Докладніше, багато в чому психологічна специфіка військової діяльності пов'язана також з дією таких незвичайних екстремальних чинників, як небезпека; високий рівень екстремальності та наявності фактора ризику, постійною потенційною загрозою стресу загроза для життя.

Має значення дефіцит часу та інформації; невизначеність можливих варіантів зміни обстановки; надзвичайний динамізм розвитку подій; необхідність у безперервному аналізі потоку неструктурованої чи малоструктурованої інформації; необхідність негайного вирішення завдань, що вимагають нестандартного, творчого підходу; висока відповідальність за наслідки прийнятих рішень [3, 4, 12, 15].

На людину впливають наступні психогенні чинники: фізичні та психічні перевантаження, монотонія, зміна звичайного режиму праці та відпочинку, зрушені часові характеристики, недостатня комфортність робочого простору, наявність

великої кількості психологічно некомфортних ситуацій, ситуацій з високою невизначеністю початкових даних.

З психологічної точки зору можуть негативно впливати обмеження особистісно-значущої інформації, самотність або групова ізоляція (інформаційна спустошення партнерів по спілкуванню, відсутність інтимного простору, постійне знаходження в колективі та під наглядом, надвисока публічність, занадто жорсткий контроль) [10, 12].

Особливо складними є надзвичайні обставини, викликані явищами і факторами соціального, природного чи техногенного характеру, що нерідко порушують нормальне життя населення, загострюють суспільну небезпеку і громадський порядок на території країни. Не слід також забувати, що на внутрішні війська покладаються повноваження силового врегулювання найбільш небезпечних антисоціальних проявів порушення громадського порядку, що передбачає силових методів, різних засобів примусу, в тому числі технічних засобів, зброї, бойової і спеціальної техніки, фізичної сили.

Важкі, екстремальні, конфліктогенні ситуації активного протистояння військових певним антисуспільним проявам здійснюють на усіх, у тому числі на самих військових, значний психологічний вплив. Не всі працівники, що ефективно та стабільно працюють в нормальних умовах, можуть показати еквівалентний рівень ефективності в екстремальній ситуації. Для таких складних ситуацій, що справляють на військових несприятливий психологічний вплив та погіршують ефективність вирішення службових завдань, завжди характерні появи гострого внутрішнього конфлікту, що викликається різницею між вимогами, що висуває до офіцера службова діяльність, та наявними складовими особистості, неможливістю відповідати цим високим умовам в поточній ситуації [3, 4].

Відмінності в діяльності військових фахівців різного профілю полягають у специфічному для даного напрямку поєднанні видів діяльності і типових виконуваних завдань.

В даний час виділяють наступні види діяльності:

- організаторська (командна, управлінська);
- соціально-педагогічна;
- інженерно-технічна;

- операторська або диспетчерська (оперативно-штабна);
- екстремальна;
- постачання та забезпечення.

Сучасна діяльність військового інженера передбачає технічне або технологічне конструювання та підтримку технічних та технологічних військових засобів. Цей вид діяльності залучає постійне опанування та практичне вживання наукових знань з ціллю створення або вдосконалення військової техніки та технології. До типових завдань військового інженера надходять аналіз технічної інформації та її систематизація, дослідження технічних можливостей та розробка проектів в власній предметній технічній галузі, комплексне вивчення технічних проблем та обґрунтування прийняття технічних рішень, складання технічної документації, перевірка стану устаткування, випробування обладнання тощо.

В цілому можна сказати, що сьогодні військово-технічна діяльність являє собою складний комплекс різних видів діяльності (винахідницька, конструкторська, проектувальна, технологічна і т.п.). Вона обслуговує різноманітні сфери військової техніки та технології (машинобудування, електротехніку, засоби зв'язку, хімічні технології та ін). Військовий технічний фахівець одного профілю просто не зможе виконати всі технічні види роботи, необхідні для випуску будь-якого складного виробу.

Для сучасної військової технічної та інженерної діяльності характерна глибока диференціація функцій щодо потреб різних галузей військової сфери, кожна з яких має власну специфіку. Все це призвело до поділу на цілий ряд взаємопов'язаних видів діяльності, які виконують офіцери технічного профілю.

Якщо прослідити еволюцію військової техніки, технології та інженерії, така диференціація відбулась протягом часу, однак, це стало можливим далеко не відразу. Диференціація на різні види інженерної та технічної діяльності відбувалась поступово. На перших етапах виникнення військова інженерно-технічна діяльність була орієнтована на застосування знань природничих наук (головним чином, фізики), а також математики у час війни, і залучала до себе разом винахідництво, конструювання, розробку технології виготовлення нової військово-технічної системи, випробування та підтримку у бойовій готовності. Така військово-

інженерна діяльність, спочатку виконувалась окремими науковцями, майстрами або винахідниками (водночас конструкторами і технологами), та була тісно пов'язана з практичною діяльністю, виготовленням, виробництвом.

Потім зв'язок між наукою (дослідництвом) та практикою, (виробництвом) здійснювався за допомогою креслярів та креслень. Сьогодні в суспільстві відбулась більш глибока диференціація між теорією, інженерною (проектною, конструкторською) діяльністю та виробництвом. Але по цей час технічна та інженерна діяльність військових пов'язана з дослідженнями. Інженерні дослідження, на відміну від теоретичних досліджень в технічних науках, безпосередньо вплетені в технічну та інженерну діяльність. Такі дослідження залучають поточні та попередні обстеження, технічні обґрунтування, аналіз технічних можливостей, виконання інженерних розрахунків, аналіз ефективності і т.д. Такі дослідження проводяться в сфері військової практики і спрямовані на конкретизацію наявних знань стосовно певного військового завдання.

Результати цих досліджень знаходять своє застосування, насамперед, у сфері технічного проектування. У ході діяльності офіцера технічної сфери в ній відбувається накопичення конструктивно-технічних і технологічних знань, у процесі подальшого професійного розвитку ці знання самі можуть бути предметом узагальнення та трансляції. Так формуються поступово особливі розділи інженерно-технічної науки, спеціально орієнтовані на обслуговування військової практики.

Проектування як особливий вид інженерної діяльності сформувався на початку минулого століття і пов'язаний спочатку з діяльністю креслярів та необхідністю особливого (точного) графічного зображення задуму інженера для його передачі виконавцям на виробництві. Однак поступово ця діяльність все тісніше зв'язується з науково-технічними розрахунками, відображенням на кресленні основних параметрів майбутньої військово-технічної системи.

Проектування в діяльності військового технічного напрямку необхідно відрізнити від конструювання. Для проектувальної діяльності вихідним є соціальне замовлення, тобто потреба у створенні певних об'єктів, (наприклад, необхідністю впорядкування руху транспорту) і т.п.

Продукт проектувальної діяльності на відміну від конструкторської виражається в особливій знаковій формі - у вигляді креслень, текстів, графіків, діаграм, розрахунків, схем, моделей у пам'яті ЕОМ і т.д. Результат конструкторської діяльності повинен бути обов'язково матеріалізованим у вигляді експериментального зразка, за допомогою якого уточнюються розрахунки, наведені у проекті, і конструктивно-технічні характеристики проектованої технічної системи перед надходженням на виробництво.

Шляхом винахідницької діяльності на підставі наукових знань і технічних винаходів створюються нові принципи дії, технології, конструкції технічних систем або окремих їх компонентів. Складності у їх виготовленні, конструюванні і технічному обслуговуванні пов'язані з необхідністю створення технічних систем, всі або деякі компоненти яких принципово відмінні від існуючих. Тому винахідники ініціюють появу особливого продукту праці у вигляді патентів, авторських свідоцтв, винаходів і т.д. Останні мають, як правило, широку сферу застосування, що виходить за межі тільки військової діяльності та використовуються при конструюванні і виготовленні різноманітних технічних систем, що вживаються у суспільстві.

Діяльність військового технічного фахівця також передбачає діяльність з підтримки функціонування існуючого обладнання, або системи. Особливості цього виду діяльності – те, що в ній не створюється новий продукт, ціллю є підтримка робочого стану, функціональної єдності та робото спроможності устаткування, приладів або інших складних об'єктів, що використовуються в військовій практиці.

З розробкою та функціонуванням складних систем пов'язаний специфічний вид діяльності - системотехніка. Системотехнічна діяльність здійснюється різними групами військових фахівців, що займаються розробкою або підтримкою окремих підсистем.

Розділення складної технічної системи на підсистеми йде за різними ознаками:

- згідно зі спеціалізацією, існуючої в технічних науках;
- за специфікою виготовлення;
- у відповідності зі сформованими організаційними підрозділами.

Кожній підсистемі відповідає позиція певного військово - технічного фахівця. Ці фахівці пов'язані між собою завдяки

існуючим формам поділу праці, послідовності етапів роботи, загальним цілям

Крім того системотехнічна діяльність вимагає наявності особливої діяльності з координації та управління, що поєднує як певні технічні, так і певні управлінські функції (головний конструктор, керівник теми, головний спеціаліст проекту, керівник підрозділу, відділу). Ці фахівці здійснюють координацію, науково-тематичне керівництво та відповідають за об'єднання різних підсистем в єдине ціле.

Військова інженерно-управлінська або технічно-управлінська діяльність являють собою різновид управління в громадських системах, в якій в системній єдності з'єднуються функції інженерної (технічної) та управлінської діяльності. Суть управлінської діяльності полягає у виконанні її суб'єктом функцій, пов'язаних з організаційним забезпеченням і адміністративним управлінням працівниками.

Продуктом такої діяльності є певні суспільні відносини. Характер створених на основі і в результаті такої діяльності управлінських відносин залежить від багатьох факторів, та може як сприяти стабільності виконання спільної діяльності, так і дестабілізувати її: впливати на зміст, організацію та умови праці, міжособистісні стосунки у колективі, його згуртованість, соціально-психологічний клімат, розкрити, або подавати особистісний потенціал працівників, та ін

Основними тенденціями сучасної військово-технічної діяльності є все більш помітні тенденції прискорення темпів розвитку сучасної техніки та технології. Інформаційна техніка взяла на себе ряд обчислювальних, розумових і управлінських функцій, що істотно полегшує роботу по створенню нових військових інженерних об'єктів. Ознаками часу є процеси по розробці систем віртуальної реальності на базі комп'ютера, що поширено застосовується для військового моделювання та тренування.

Зазначені особливості відображають скорочення часових термінів між відкриттям, етапом проектування та конструювання і практичним використанням певного військового пристрою або технології. Поява все більш досконалої техніки веде до витіснення старих невдалих зразків техніки і до зростання швидкості інтелектуалізації праці.

Аналіз розвитку сучасної військово - інженерної діяльності дозволяє виділити ряд тенденцій. Це інтегративні тенденції, та посилення міждисциплінарних зв'язків, які зараз починають носити все більш комплексний характер. Одночасно спостерігаються тенденції диференціації. Цей процес особливо загострився з появою нових видів професійної військової діяльності, з постійним її ускладненням.

Основою для побудови психологічної моделі професійної діяльності офіцера є теорія функціональних систем, що була розроблена П. Анохіним. У згоді з даним підходом кожна дію прийнято розглядати як єдність основних блоків, що спрацьовують послідовно. Модель функціональної системи включає чотири основні елементи, які утворюють замкнуту систему саморегуляції:

- блок аферентного синтезу(оцінка зовнішніх подразників);
- блок прогнозування й ухвалення рішення;
- блок дії;
- блок зворотної аферентації (або оцінки результату) [2].

Функціонування блоку аферентного синтезу в системі визначає основні аспекти змісту й спрямованості дії. Блок включає чотири компоненти: мотивацію, обстановочну аферентацію, пускову аферентацію й пам'ять.

У результаті функціонування блоку прогнозування й ухвалення рішення відбувається формування образу мети й програми дій.

Продуктом функціонування блоку дії є дія, що відбулась, тобто в результаті виникає конкретний результат і інформація про нього. Параметри результату порівнюються з параметрами мети, та утворюють четвертий блок функціональної системи, здійснюючи механізм зворотного зв'язку.

Відповідно до теорії функціональних систем діяльність офіцера технічних військ технічного напрямку містить три блоки: цільовий, операційний (змістовний) та результативний. Мотиваційний блок включає мету та завдання діяльності; операційний – принципи, складові, зміст, форми та методи виконання професійних завдань. Результативний блок залучає критерії та кінцеві показники діяльності, що була виконана. З урахуванням особливостей діяльності, що вивчалась та результатів теоретичного аналізу проблеми пропонується наступне розуміння функціональної ролі виділених компонентів

Питання психології

в діяльність офіцера технічних військ технічного напрямку [10, 12].

Мотиваційний компонент - характеризує в діяльності енергетично-активаційну функцію, особистісні та професійні цілі, морально-етичні норми, цінності, потреби, настанови, тенденцію до особистісної залучення в процес фахової діяльності, прагнення офіцера до реалізації ініціативних і відповідальних професійних дій, надання позитивно-мобілізуєчого впливу на інших суб'єктів, ставлення до

професії, а також ставлення до себе як суб'єкта військово-професійної діяльності.

Операціональний компонент містить основні засоби виконання дій та відображає здатність офіцера до оцінки та узгодження зовнішнього і внутрішнього ресурсу, їх функціональне поєднання в інтересах реалізації найбільш оптимального способу дій; забезпечує інтеграцію і саморегуляцію різних психологічних підсистем; забезпечує стабільність поведінки і діяльності, збереження їх характеру при зміні, ускладненні умов.

Таблиця 1

Взаємозв'язок внутрішніх та зовнішніх складових професійної діяльності офіцерів внутрішніх військ технічного профілю

Структурні компоненти	Психологічні складові	
	внутрішні	зовнішні
Рефлексивний	Власно вироблені стандарти нормативні вимоги до виконання військової та інженерної діяльності, власні стандарти професійної поведінки та оцінки відповідності цілі та результату, прогностичні здібності; рівень тривожності;	Інтенсивність діяльності, її умови, інформаційна насиченість, динаміка ситуації, інтелектуальна складність, невизначеність, формальні та неформальні нормативні вимоги до виконання військової та інженерної діяльності, оцінки відповідності цілі та результату. формальні та неформальні зразки професійної поведінки.
Мотиваційний	Власні особистісно значущі цілі, мотиви, потреби, власні моральні норми, мотивація досягнення успіху, схильність до ризику, професійна Я-концепція, уява про професію та себе	Суспільно значущі цілі, зовнішні мотиви діяльності, суспільні моральні норми, соціальна значущість професії
Операціональний	Знання, вміння, навички, інженерно-професійний та військовий досвід, загальний інтелект; соціальний інтелект; пам'ять, увага, креативність; стиль виконання діяльності	Засоби технологічного забезпечення інженерної та військової діяльності, технології діяльності..

Рефлексивний компонент залучає стандарти виконання діяльності та шаблони відповідності цілі та результату, забезпечує самооцінку відповідності професійно-психологічного потенціалу нормам професії і цілям саморозвитку; формування ставлення до себе як професіонала і суб'єкту різних видів діяльності; допомагає в побудові власної індивідуалізованої системи вимог та критеріїв до якості виконання професійних завдань.

Проведений аналіз наукових робіт з військово-психологічної проблематики дозволяє зробити висновок про те, що висока насиченість діяльності ситуаціями з невизначеними та екстремальними умовами, їх (умов) стресогенністю й високим рівнем відповідальності висуває підвищені вимоги до певних психологічних складових особистості офіцера.

Це такі якості, що функціонально забезпечують:

а) адекватний аналіз ситуації, що відбулась (розвинені аналітичні та прогностичні якості, технічний досвід, пам'ять в єдності її постійних та оперативних складових);

б) пошук і знаходження оптимального варіанту дій (загальний розвиток мислення – гнучкість та широта мислення, розвинута рефлексія);

б) здатність прийняти відповідальність на себе, розумний рівень ризику та відповідальності за наслідки дій, (мотивація досягнення, внутрішній локус контролю);

в) достатню надійність та безпомилковість діяльності (досвід, емоційно-вольова стійкість, регулятивні здібності).

Перераховані складові дозволили окреслити бажане коло професійно важливих якостей особистості офіцера, які вимагають розвитку в процесі його професійної діяльності.

Література:

1. Автоматизований психодіагностичний комплекс визначення професійної придатності кандидатів на військову службу у внутрішні війська МВС України і навчання у вищих військових навчальних закладах МВС України : монографія [Текст] / І. В. Воробйова, І. І. Приходько, С. Т. Полторак та ін. – Харків : Акад.ВВ МВС України, 2012. – 297 с.
2. Анохин П. К. Кибернетика и интегративная деятельность мозга / П.К. Анохин // Вопросы психологии. – 1966. – № 3. – С. 10-32.
3. Бандурка О. М. Екстремальна юридична психологія в діяльності персоналу органів внутрішніх справ України : науково-практич. Посібник / О. М. Бандурка та ін. – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2005. – 319 с.
4. Бандурка А. М. Профессионализм и лидерство / А. М. Бандурка, С. П. Бочарова, Е. В. Землянская –Х. : Титул, 2006. – 578 с.
5. Бандурка А. М. Психология управления / А. М. Бандурка, С. П. Бочарова, Е.В. Землянская. – Х. : Титул, 2007. – 532 с.
6. Дружилов С. А. Психология профессионализма. Инженерно-психологический подход / С. А. Дружилов. – Харьков : Гуманитарный центр, 2011. – 296 с.
7. Зеер Э. Ф. Психология профессий / Э. Ф. Зеер – Екатеринбург, 1997. – 244 с. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : Знание, 1996. – 308 с.
8. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : Знание, 1996. – 308 с.
9. Москаленко А. П. Психологічне забезпечення професійного відбору до вищих навчальних закладів системи МВС України: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук спец 19.00.01 –загальна психологія, історія психології / А. П. Москаленко - Х.: УІПА –2002 –19с.
10. Поваренков Ю. П. Психологическое содержание профессионального становления человека / Ю. П. Поваренков. – М. : УРАО, 2002. – 160 с.
11. Сыромятников И. В. Психология профессиональной субъектности управленческих кадров: Монография. / И. В Сыромятников – М.: СГА, 2006. – 248 с. – 15,5 п.л.
12. Сыромятников И.В. Психология профессиональной субъектности офицеров Вооруженных Сил Российской Федерации: Монография. / И. В Сыромятников – М.: ВУ, 2007. – 215 с.
13. Шадриков В. Д. Психология деятельности и способности человека : учебное пособие для вузов / В. Д. Шадриков. – М.: Логос, 1996. – 320 с.
14. Шадриков В. Д. Проблема системогенеза профессиональной деятельности / В. Д. Шадриков – М., 1982.– 250 с.
15. Ягупов В. Військова психологія : Підручник / В. Ягупов. – Київ : Тандем, 2004. – 656 с.

Kucherenko N.S, graduate

**PSYCHOLOGICAL STRUCTURE OF PROFESSIONAL OFFICER INTERNAL FORCE
TECHNICAL PROFILE**

There are studied in the article psychological characteristics and structure of professional activity of officers of the internal forces of technical profile. There was shown that the high saturation of situations with uncertain and extreme conditions, their stressors, and high level of responsibility puts high requirements on certain psychological components of officer's personality.

Key words: military-technical activities, the psychological structure of professional activity, officer's personality.